

OSSERVATORIO LETTERARIO

*** Ferrara e l'Altrove ***

Magyar nyelvű online melléklet - Supplemento online in lingua ungherese
<http://www.osservatorioletterario.net> - <http://xoomer.virgilio.it/bellelettere/> - <http://www.testvermuzsak.gportal.hu>

Ferrara, 2008. június 30. hétfő

Pillanatképek az „Erdélyország az én hazám” fesztiválról

Orbán Éva közíró felvétele

A megnyitó idején szinte már telt ház van *Verőcén*, a *Csattogó-völgyben*. Körbevesznek a hegyek bennünket, mintha védenének, ragyog az ég, szikrázik a napsugár. A vendégeket szeretettel fogadják. A faházakon kívül sátrak, jurták mindenütt. Közvetlen a tábor mellett egy kis tó, tükrén játszanak a napsugarak. Kézművesek, árusok kínálják portékáikat. Korondi cserepek, faragások, tarsolyok, erdélyi kézimunkák, régi öltözékek, könyvek, zászlók lobognak a szélben, a kürtös kalács illatát körbeviszi egy szellő.

Pitti Katalin még az ünnepélyes megnyitó előtt a nagyszínpadon telt ház előtt énekel. Árad felé a közönség szeretete, nem engedik le a színpadról, majd utána is körbeveszik, fényképezik. Mindenki kedves, szeretetteljes.

Az ünnepélyes megnyitón a szervezők, támogatók bemutatkoznak. A házigazda, **Bethlen Farkas** polgármester, a Fesztivál védnöke köszönetét fejezte ki mindazoknak, akik a fesztiválért munkálkodtak, és mindazoknak, akik megtisztelik a rendezvényt jelenlétükkel. A szervezőknek (**Gaál Istvánnak**, **Domokos Istvánnak** és a többieknek), akik igazi **Wass Albert** hittel kezdtek a fesztivál szervezésébe. Emeli a fesztivál rangját, hogy **Wass Albert** három fia (**Huba**, **Endre**, **Miklós**) itt van közöttünk.

Bethlen Farkas az egyik legnépszerűbb ember a látogatók körében. Egy pillanattal sincs egyedül. Látható, milyen népszerű, mennyire szeretik. Meglehetősen nehéz vele 2-3 mondatnál többet váltani.

– *Honnan van ennyi energiája, az első perctől kezdve, ahol magyar érdek, magyar ügy van, fáradhatatlanul cselekvően részese? –* kérdezem tőle.

- Ezt a szüleimtől kaptam. Ők neveltek minket munkára, tisztességre, hazafiságra. Úgy gondolom, ezen a földön minden ember kapott bizonyos tulajdonságokat kölcsön az életére, s ezzel kellene sáfárkodnia. Hál' Istennek, hogy ilyen fizikumom és belsőm van, még mindig nagyon vidám vagyok, élvezem a munkabírásomat. Első nap, és szinte telt ház. Holnap-holnapután még többen lesznek.
- *Tervei? – kérdezem. A háromnapos fesztivál még csak most kezdődött, de Bethlen Farkas újabb meglepetéssel szolgál.*
- Terveim örökké vannak. Amíg az ember tervez, addig az embernek van hite, és fiatal marad. Most szeptember elején, itt Verőcén elkezdek egy nagyon szép építkezést, megépítem a *Kárpát Haza ima-templomát*. Most folyik a tervezés. Mivel nem vagyok gazdag ember, 3 hónappal ezelőtt született a 7. gyermekünk, Áron, azt gondolom, hogy közadakozásra szükség lesz.
- *Miért született ez a terv?*
- A gondolat onnan jött, mert morálisan az emberiség elég mélyen van. Ha tisztességről, becsületről, adott szóról, munkáról, hazáról beszélünk, akkor bizony nagyon mélyre süllyedtünk. Ezért arra gondoltam, kell építeni egy olyan közösségi helyet, ahol minden vasárnap összejöhetünk, együtt gondolkodhatunk, erőt adunk természetesen egymásnak, és igazi hitet a magyarságunk jövője iránt. Ebből ez egyenesen következett.
- Már megvan egy nagyon szép kicsiny hegyecske tetején a terület. A templom szeptemberben kezd épülni. Ahogy elkészül a templom, egész évre beosztjuk, melyik vasárnap ki fog ott prédikálni, nemcsak papok, világi emberek is tartanak majd előadást, mert ez egy felekezetek felett álló templom lesz, a magyarságért. Elbúcsúzik, sietnie kell, mert sokan várják.
- *Őszintén mondom, ha nem lenne Bethlen Farkas, ki kellene találni. Nagy kár, hogy kevés hozzá hasonló polgármester van kicsiny hazánkban. Nekünk pedig segítenünk kell e templom megépítését.*

Találkozás **Wass Albert** három fiával

Wass Albert fiai (hármán középen) Orbán Éva közírával

Wass Albert fiai, **Huba**, **Endre** és **Miklós** a Fesztivál területén a Kós Károly Művelődési Házba igyekeznek, hogy édesapjukról beszélgessenek az érdeklődőkkel. A teremben szemet gyönyörködtető kiállítás Pécsi L. Dániel erdélyi címereiből, melyeken ott ékeskednek az Árpádsávok, valamint Knobloch

László fotói, melynek témája: *Szeretünk Erdély és Balázs József: „Gyergyói tájak, emberek”* festményei.

Ezt megelőzően még van néhány percünk, hogy beszélgessünk. Velük van Wass Miklós felesége *Zilahy Zsuzsanna* is, aki sokat segít a fordításban, mivel a magyar nyelvet csak törve beszélik. Beszélgetésünket és az előadás legfontosabb gondolatait itt összefoglalom: Igen „érdekes” Wass Albert fiainak lenni, mert bár egy gyermeknek az édesapa, mindig „nagy”-nak tűnik, amit most, felnőttként tapasztalnak, az nagyon mély nyomot hagy bennük.

Most, akármerre mennek, mindenütt azt tapasztalják, mennyire szeretik, becsülik az édesapjukat, akit a XX. század egyik legnagyobb magyar írójaként emlegetnek, de ez csak a halála után kezdődött. 34 éves volt, mikor elhagyta a szülőföldjét, majd *Németország* után *Amerikában* élt. A környezetükben lévő magyarok nagyon becsülték őt. Érezték ezt a fiai, de nem adta meg a sors, hogy édesapjuk üzenete még életében eljusson az olvasókhoz. Mérföldkőként magányosan dolgozott. Annak, hogy a Wass-fiúk küszködnek az anyanyelvükkel több oka is van. Az egyik, hogy az édesanya nem ment velük Amerikába, ők az iskolában németül és angolul tanultak, bár voltak magyar mesekönyveik, a „*Papinak*” – ahogy a fiúk nevezik, dolgozni kellett, hogy eltartsa a családot. Munka után, amikor otthon volt, akkor írt. Bement a szobába, és csak írt, írt és írt. Nagyon fontos volt számára az írás, hogy elmondja, amit mondani kell, amit senki más nem mondhat el helyette.

Amerikában elszigetelt életet élt, nem olvasták a könyveit az amerikai magyarok. Ez szomorúsággal töltötte el, de kitartó ember lévén nem adta fel. Az írástudók felelősségével dolgozott.

Hihetetlennek tűnik, de tény, a XX. század egyik legnagyobb írójának milyen nehéz sorsot osztott az élet.

Huba meséli el, Wass Albertnek az írás mellett hogyan kellett előteremtenie a mindennapi betevőt. Egy parasztembernek dolgozott 2 holdon, az egyiken dohányt, a másikon zöldséget termeltek, amelyből cigarettát sodort. Amint elhaladt a városban, a falvakban, beváltotta ezt a dohányt. *Hamburgban* éjjeliőr volt, *Ohio-ban* farmer és földműves-gazda, *Floridában* étterem tulajdonos, ahol a gyerekei pincérek voltak. Gimnáziumban matematikát és algebrát tanított, majd a floridai egyetemen németet és franciát. Majd kiadó lett, megalapította az amerikai *Magyar Szépművész Céhet*. Nagyon elfoglalt emberként tevékenykedett.

A fiúk életében minden vacsoraidő nagyon különleges időt jelentett, mert akkor tanította a fiait a család, a nemzet történelmére, Erdély történelmére, az erdélyi emberek megértésére. Pl. megmagyarázta nekik, miért volt nehéz az erdélyi magyaroknak, hogy római hitű keresztény emberekké váljanak. Mint *Huba* fogalmazta: „*A keresztény isten gyalog járt a magyar lovon*”. Két évszázadba került, hogy az erdélyiek megbékéljenek ezzel.

Arról is hallhattunk, mire nevelte Wass Albert a gyermekeit. Az első napokban, amikor megérkeztek Amerikába leültette őket a verandára, és elmagyarázta, mi lesz az életcéljuk. Elmagyarázta a fiainak, az egyetlen feladatuk, hogy jó példát mutassanak a magyaroknak, és legyenek büszkék a magyarságukra. Arra is megtanította őket, hogy az életüket hasznosan kell leélniük. Azt tanította: nem az számít, milyen munkát végzünk, csakis az számít, hogy milyen emberek vagyunk. A fiai a viselkedéséből tanultak emberré válni. Számára az értéket nem a pénz, az anyagiak, hanem az emberség, az értékes élni és adni tudás jelentette. Az számított, hogy a világ értékeihez ők is hozzáadják a saját értékeiket.

Wass Albert abban reménykedett, hogy Magyarország egy új Európa része lesz, amelyben egyforma törvények vonatkoznak minden emberre. Egyetlen aggodalma az volt: a magyarok túlságosan szeretnek egymással veszekedni, ahelyett, hogy közreműködnének, egyesítenék az erőiket, és úgy dolgoznának.

1994-95-ben a fiait arra kérte, két dolgot folytassanak édesapjuk örökségeként. Gondoskodjanak arról, hogy írásai hazakerüljenek, legfőképp Erdélybe. Akkor kezdték el Erdélyben a *Mentor* kiadóval kiadni a könyveit. Ezáltal munkahelyeket is biztosítottak az erdélyi szerkesztőségek számára. A könyveket pedig elérhető áron hozták forgalomba.

A másik dolog, amelyben megegyeztek az édesapjukkal, az volt: az a pénz, amely az írásaiból bejön, főképpen erdélyi programok megvalósítására, iskolák, árvaházak támogatására fordítsák. Ezt is tették. Létrehozták 1995-ben a *Wass Albert Alapítványt*, melynek van egy erdélyi és egy magyarországi központja.

Wass Albertnek soha nem volt szándéka, hogy valaha bárki is meggazdagodjon az ő írásain. Ezt tiszteletben tartva *Huba* is lemondott a kiszemelt sport autóról. Kezdetben gondot jelentett egy korábban kötött szerződés, amely végül tisztázódott, miszerint nem szerzői jog átadásáról, hanem csak kiadási jogról volt szó a szerződésben. Miután ez most kedvezően változott, remélik, ezáltal több programot tudnak támogatni Erdélyben.

Óhatatlan, hogy ne szóljunk a romániai politikai helyzet megítéléséről. A román kormány még mai is háborús bűnösnek tekinti Wass Albertet. A család megtett mindent, ami lehetséges a törvény szerint, hogy ezt tisztázzák. De ez mindig politikai alku tárgya volt. 1946-ban, amikor a pert megtartották, az akkor elfogadott jogi keretek között sem lehetett volna elfogadni. Bárki elolvassa a vádiratot és a jegyzőkönyvet, egyértelműen kiderül, hogy nem volt semmi bizonyíték a vádra.

Egyetlen tanú sem vallott Wass Albert ellen. Csak hallomásokról szóltak a tanúk. Nagyon sok idő szükséges, míg ezt az ügyet tisztázni lehet. Ez a törvénykezés a román törvénykezést minősíti. A családnál több kell hozzá. Ez nemcsak a magyarok ügye, ez politikai ügy, ezt Wass Albert is tudta, de nagyon optimistán tekintett Erdélyre, Magyarországra és Európára. Hitt az igazság győzelmében.

Trianon megtanította arra, hogy felismerje: a magyaroknak nagyon kevés barátjuk volt külföldön. Feladatának tekintette, azért harcolt a száműzetésben, hogy Magyarország több támogatóra találjon külföldön, hogy elnyerje Amerika támogatását is.

Wass Albert egyik aktuális üzenete a magyarságnak: *Abba kellene végre hagyni a marakodást, össze kellene végre fognunk, hogy a nemzet jövőjén munkálkodhassunk!*

Orbán Éva

Beküldte: Frigyesy Ágnes az „Erdélyország az én hazám” fesztivál sajtóreferense.